

ANMODNING OM MØTE MED STATSRAÅDEN. INNSPILL TIL TILLEGGSPROPOSISJONEN

Til: Kulturminister Anette Trettebergstuen

Vår ref.: 21/61/ST

Dato: 15.10.2021

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) ønsker å gratulere Anette Trettebergstuen med utnevnelsen som kulturminister.

Vi ser frem til et godt samarbeid om utformingen av kulturpolitikken fremover og tillater oss i den anledning å be om et møte med statsråden.

NTO representerer 50 medlemsvirksomheter innenfor musikk og scenekunst. Disse omfatter alle landets større offentlig finansierte institusjoner innenfor områdene teater, dans, opera og musikk.

Nedenfor følger en kort kommentar til regjeringsplattformen, samt våre kommentarer til den avtroppende regjeringens forslag til kulturbudsjett [Prop.1 s \(2021-2022\)](#) som et innspill til den nye regjeringens tilleggsproposisjon.

Vennlig hilsen
Norsk teater- og orkesterforening

Marta Færevaa Hjelte
styreleder

Morten Gjeltén
direktør

REGJERINGSPLATTFORMEN

Det er gledelig at vi har fått en regjering som vil gjennomføre et nytt kulturløft med lovnad i [Hurdalsplattformen](#) om en gradvis økning i kulturens andel av statsbudsjettet til én prosent. Vi er glade for at regjeringen vil sikre institusjonene, satse på det frie feltet og styrke kunstneres økonomi og arbeidsvilkår, og vi vil understreke at alt dette henger tett sammen.

I tillegg legger vi til grunn at prinsippene i den tillitsreformen som regjeringen varsler blant annet for universitets- og høyskolesektoren også vil gjelde kultursektoren, og at [armlengdeprinsippet](#) dermed vil stå sterkt.

Slik det er beskrevet i plattformen er «[v]itskap og forskning [...] under press mange stader i verda, og regjeringa vil hegne om kunnskapens eigenverdi, forskingas integritet og den akademiske fridommen».

Like viktig er det å hegne om kunstens egenverdi/integritet og den kunstneriske friheten i en tillit til at det som best fremmer de overordnede målene om kvalitet, ytringsmangfold og tilgjengelighet, er minst mulig politisk styring og dermed et størst mulig handlingsrom for sterke, forskjelligartede og autonome institusjoner.

I tråd med dette er det etter vårt syn et tilsvarende behov i kultursektoren som i universitets- og høyskolesektoren for å «[s]etje i gang ei reell avbyråkratisering [...] ved å gjennomgå oppgåvene til direktorata, overføre myndighet til institusjonane og tilbakeføre oppgåver til departementet».

INNSPILL TIL TILLEGGSPROPOSISJONEN

NTO ber om at regjeringen gjør følgende prioriteringer i tilleggspromosisjonen:

- **Reverserer ABE-kuttet:** Vi ber om at musikk- og scenekunstinstitusjonene kompenseres fullt ut for forventet lønns- og prisvekst, som et første steg i en gjenoppbygging av institusjonsøkonomien etter syv år med akkumulerte kutt i rammen. Dette er særlig viktig i en gjenåpningsfase hvor vi ennå ikke kjenner langtidskonsekvensene av pandemien og hvordan de vil slå ut på de ulike institusjonenes egeninntekter, og hvor hardt rammede frilansere trenger oppdrag og arbeidsplasser å komme tilbake til.
- **Reverserer oppgaveoverføringene til Kulturrådet:** Vi ber om at forvaltningen av tilskuddet til samtlige faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjoner, som alle inngår i den samme nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling, samles på kap. 323 post 70 direkte under Kulturdepartementets forvaltning.
- **Varsler en gjennomgang av Kulturrådet og Kulturtanken:** Vi ber om at det allerede i tilleggspromosisjonen varsles en gjennomgang av Norsk kulturråd og Kulturtanken med sikte på en organisering av politikk og forvaltning som sikrer at mest mulig midler kanaliseres direkte til kunsten og kulturen, og at det ikke bygges opp fortolkende og normerende byråkratiske mellomledd som svekker institusjonsfriheten og ytringsmangfoldet.
- **Styrker dialogen mellom forvaltningsnivåene:** Det er gledelig at ordningen med faste fordelingsnøkler videreføres for å sikre institusjonene med delt finansiering nødvendig økonomisk forutsigbarhet, og vi ber om en vurdering av at en slik ordning utvides til å omfatte flere av musikk- og scenekunstinstitusjonene. Samtidig ber vi om at en ny regjering raskt bidrar til å reparere dialogen mellom forvaltningsnivåene for å sikre at ordningen fungerer etter hensikten, samt at institusjonene ikke utsettes for motstridende styringssignaler.

I tillegg ber vi regjeringen være oppmerksom på fortsatt store etterslep i nødvendige investeringer i produksjons- og formidlingslokaler for musikken og scenekunsten, jf. omtale av de mest prekære behovene i [NTOs tidligere innspill til statsbudsjettet](#).

Videre ser vi frem til en revidert kulturlov som tydeliggjør det ansvaret offentlige myndigheter har for å sikre de profesjonelle kunstinstitusjonene forutsigbare rammevilkår som en betydelig del av ytringsfrihetens infrastruktur og som lovfester prinsippet om en armlengdes avstand. Vi viser til [NTOs innspill til revisjon av kulturlova](#) med konkrete forslag til lovbestemmelser forankret i Grunnloven § 100 (6).

Ellers kommer vi tilbake med en egen, utdypende kommentar til den avtroppende regjeringens scenekunststrategi som innspill til den nye regjeringens mer langsiktige politikkutforming på dette området.

REALNEDGANG I MUSIKK- OG SCENEKUNSTINSTITUSJONENES RAMMER

I budsjettframlegget får de fleste av NTOs medlemmer en nominell økning i rammen på om lag 1,9 prosent. Dersom man legger nasjonalbudsjettets nøkkeltall til grunn, med en forventet prisvekst på 1,3 pst. og lønnsvekst på 3,0 pst., tilsvarer dette en realnedgang i grunnbevilgningene til musikk- og scenekunstinstitusjonene for åttende år på rad. Vi ber statsråden være oppmerksom på at Riksteatret er rammet av enda større kutt enn de øvrige virksomhetene.

Det ekstraordinære Covid-19-tilskuddet er tatt ut av rammen til de institusjonene som mottok slike tilskudd i 2021, og det er ikke lagt inn noen buffer eller beredskapsøkonomi som tar høyde for uoverskuelige langtidsvirkninger av brudd i fysisk publikumskontakt og krevende produksjonsvilkår over lang tid.

ENKELTE GLEDELIGE ØKNINGER

Likevel er det gledelig at midler til særskilte mangfoldsatsinger de siste to årene videreføres. Dette er i tråd med NTOs innspill om at institusjonene må gis forutsigbare rammer for langsiktige strategier for å fremme mangfold som en integrert del av kjernevirksomheten, fremfor årlige prosjekttilskudd eller engangstilskudd. Det ligger ingen effektiviseringsgevinst i å stykke opp deler av rammetilskuddet i prosjektf finansiering, som derimot fører til politisk detaljstyring og en innsnevring av institusjonens kunstneriske handlingsrom.

Videre er det positivt at statsbudsjettet legger opp til en styrking av infrastrukturen for dans både gjennom økte midler til Dansenett Norge/Dansen hus og til godt etablerte virksomheter slik som det koreografiske sentret DansiT og Bærum kulturhus/Dans Sørøst-Norge sammen med andre regionale kompetansesentre for dans.

I tillegg kommer en viktig ansats til styrking av regionale operaer og kjærkomne midler til Rommen Scene/Det Norske Teatret og ikke minst til Turnéteatret i Trøndelag som over lang tid har hatt et stort behov for økte midler med utvidet turnéområde etter fylkessammenslåingen.

INSTITUSJONENES ROLLE I GJENEÅPNINGEN

Vi viser til merknader i [Innst. 14 S \(2020-2021\)](#) hvor AP og SV er «kritiske til hvordan regjeringen, gjennom å overføre ABE-reformens kutt til kulturbudsjettet, har svekket økonomien i kulturlivet».

Slik det slås fast i statsbudsjettet er musikk- og scenekunstinstitusjonene et viktig fundament i norsk kunst- og kulturliv, og vi har derfor tillit til at den nye regjeringen allerede i tilleggsproposisjonen vil prioritere en skrittvis gjenoppbygging av institusjonsøkonomien som en del av det varslede kulturløftet ved å kompensere fullt ut for forventet lønns- og prisvekst.

En styrket institusjonsøkonomi er særlig viktig i en usikker situasjon hvor vi ikke vet i hvilken grad publikum vender tilbake etter pandemien, og hvor det dermed er knyttet stor usikkerhet til egeninntektene i 2022.

Vi vil også understreke hvor viktig institusjonsøkonomien er for at kunstnerne og særlig hardt rammede frilansere skal ha oppdrag og arbeidsplasser å komme tilbake, men også for at institusjonene skal kunne fungere som vitaliserende og varige kompetansemiljø for store deler av det øvrige kulturlivet i en krevende gjenåpningsfase.

Vi minner om at musikk- og scenekunstinstitusjonene er arbeidsintensive virksomheter hvor økonomien i all hovedsak går direkte til kunstnerisk produksjon og dermed til å lønne kunstnere og annet fagpersonale. I et normalår kanaliseres over 1 milliard kroner i lønn, honorar og vederlag til kunstnere, hvorav godt over 40 pst. til frilansere og kunstnere på tidsavgrenset engasjement.

INSTITUSJONSØKONOMIEN MÅ GJENOPPBYGGES

Slik det tydelig kommer frem i en ny [FAFO-rapport om ABE-kutt i musikk- og scenekunstvirksomheter](#) valgte Solberg-regjeringen å utsette musikk- og scenekunstinstitusjonene for de samme automatiske kuttene som statlige virksomheter, selv om dette er selvstendige tilskuddsvirksomheter som formelt ikke har vært omfattet av ABE-reformen.

For NTOs medlemmer tilsvarer den akkumulerte effekten av det årlige ostehøvelkuttet samlet over 100 millioner kroner pr. 2021.

I FAFO-rapporten dokumenteres det hvordan disse kuttene, løst sett fra kvalitetsmålet og uavhengig av potensialet for effektivisering, ikke har virket etter hensikten. Derimot har kuttene rammet kjernevirksomheten og forringet tilbudet til publikum, både når det gjelder muligheten for å ta kunstnerisk risiko, kvaliteten i tilbudet, aktivitetsomfanget og tilgjengeligheten.

Kuttene har innsnevret det kunstneriske handlingsrommet og blant annet blitt kompensert med færre nysatsinger, færre spillesteder, redusert internasjonal aktivitet, skrinlagte prosjekter, økte billettpriser, mindre konsert- og forestillingsformat o.a.

Rapporten peker også på at de årlige kuttene i institusjonenes grunnbevilgninger, kombinert med en omfordeling av midlene til politisk definerte satsinger, innebærer at virksomhetenes kunstneriske valg og prioriteringer i noe større grad blir politisk styrt.

Samlet viser dette med all tydelighet at en restituering av økonomien er nødvendig for at institusjonene både skal kunne utnytte sitt kunstneriske potensiale og opprettholde en differensiert og demokratisk prispolitikk som en forutsetning for å nå målet om tilgjengelighet.

REVERSERING AV OPPGAVEOVERFØRINGENE TIL KULTURRÅDET

De senere årene har Norsk Kulturråd fått overført stadig flere oppgaver rettet inn mot musikk- og scenekunstinstitusjonene. Dette omfatter tilskuddsforvaltning sammen med kunnskapsproduksjon, statistikk og utviklings- og koordineringsoppgaver. Endringene har skjedd skrittvis og helt uten dialog med berørte aktører.

Vi har tillit til at regjeringen stanser omorganiseringen, reverserer overføringene og samler alle de faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjonene – som etter overføringene er splittet på ulike kapitler og poster – på kap 323 post 70 under direkte forvaltning av Kulturdepartementet, i samsvar med følgende forslag fra AP, SV og SP i [Innst. 14 S \(2020-2021\)](#):

Stortinget ber regjeringen stanse omorganiseringen av Kulturrådet og overflyttinger fra 78-poster på Kulturdepartementets budsjett, sørge for at prosessen gjennomgås på nytt, med grundige

konsekvensanalyser og høringsrunder hos relevante instanser, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag for godkjenning, på egnet måte.

I tillegg ber vi om en gjennomgang og revurdering også av Kulturrådets oppgaver som er rettet mot musikk- og scenekunstinstitusjonene på kap. 323 post 70.

Det er viktig at denne oppryddingen skjer raskt og før regjeringen eventuelt vurderer nye ordninger forvaltet av Kulturrådet, herunder en søkbar pilotordning for små virksomheter og diverse stimuleringsordninger som er foreslått i scenekunststrategien.

EVALUERING AV KULTURTANKEN

Sammen med en gjennomgang av Kulturrådets oppgaver og organisering, legger vi til grunn at regjeringen vil evaluere Kulturtanken i tråd med forslag i [Innst. 622 S \(2020-2021\)](#) og følgende merknader:

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kritiske til at regjeringen tross politiske signaler og signaler fra kulturfeltet selv, velger å ikke ta noen vurdering av Kulturtankens rolle, men i stedet tillegger etaten enda flere oppgaver. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i flere omganger har satt spørsmålsteget ved regjeringens gjentatte utvidelser av Kulturtankens mandat.

Disse medlemmer mener det er feil at regjeringen nå slår fast Kulturtankens rolle og posisjon, uten foregående diskusjon med feltet eller forankring i Stortinget. Med dette viser regjeringen igjen at viktige beslutninger tas uten å inkludere berørte parter i prosessene. I Kulturdepartementet har slike lukkede prosesser vært gjennomgående, noe man også så ved flytting av poster i statsbudsjettet for 2021. Disse medlemmer mener dette er bekymringsfullt.

Vi vil understreke at en fremtidig organisering ikke må skille kunst og kultur for barn og unge fra det øvrige profesjonelle kunstfeltet, og at voksende kulturbyråkrati og maktkonsentrasjon ikke må gå på bekostning av den frie kunsten og ytringsmangfoldet.